

CRNA GORA
AGENCIJA ZA CIVILNO VAZDUHOPLOVSTVO

**FINANSIJSKI IZVJEŠTAJ
za 2019. godinu**

Podgorica, jun 2020. godine

Sadržaj

Sadržaj	2
Uvodne napomene	3
Finansijski izvještaj za 2019.godinu	5
1.1. Normativni okvir finansiranja Agencije	5
1.2. Finansijski pokazatelji poslovanja	6
<i>Bilans uspjeha u periodu od 01.01. do 31.12.2019.godine</i>	6
<i>Bilans stanja na dan 31.12.2019.godine</i>	13
1.3 Finansijski plan za 2020.godinu	16
1.4. Revizija finansijskih izvještaja Agencije za 2019.godinu	16
Zaključci:	17
Prilozi	19

Agencija za civilno vazduhoplovstvo Crne Gore, osnovana je Odlukom o osnivanju Agencije za civilno vazduhoplovstvo („Službeni list CG“, br. 45/09), koju je donijela Vlada Crne Gore na sjednici od 02.07.2009. godine. Nadležnost Agencije utvrđena je Zakonom o vazdušnom saobraćaju („Službeni list CG“, broj 30/12 i 30/17),

Članom 5 Zakona o vazdušnom saobraćaju ("Službeni list CG", br. 30/12 i 30/17) utvrđen je pravni položaj Agencije za civilno vazduhoplovstvo Crne Gore, kojim je propisano da je Agencija nezavisno pravno lice koje vrši javna ovlašćenja u skladu sa zakonom, da je osniva Vlada Crne Gore, da je samostalna u obavljanju poslova iz svoje nadležnosti i da za svoj rad odgovara Vladi.

Odredbom člana 13 stav 2 navedenog zakona propisano je da Agencija priprema godišnji finansijski izvještaj za prethodnu godinu, a stavom 2 istog člana propisano je da navedeni izvještaj, sa izvještajem nezavisnog ovlašćenog revizora, Agencija dostavlja Vladi Crne Gore do 30. juna tekuće za prethodnu godinu.

* * *

Agencija je organizovana na način da ispunjava sve zakonske obaveze i obaveze preuzete ratifikovanim međunarodnim ugovorima, kao i obaveze koje proističu iz potpisanih sporazuma sa Evropskom zajednicom i to: Sporazuma o određenim aspektima vazdušnog saobraćaja i Multilateralnog sporazuma o uspostavljanju Zajedničkog evropskog vazduhoplovnog područja koji Crnu Goru u oblasti civilnog vazduhoplovstva integriše u EZ. Multilateralni sporazum posebno zahtijeva harmonizaciju unutrašnje regulative u Crnoj Gori u cjelini, kao i neposrednu primjenu evropske regulative. To uključuje osnivanje i rad organa civilnog vazduhoplovstva kao nezavisnog regulatornog i nadzornog organa koji mora biti samostalan i maksimalno nezavistan u svom radu kako bi omogućio nesmetanu primjenu međunarodnih standarda u ovoj oblasti, posebno u oblasti sigurnosti i bezbjednosti vazdušnog saobraćaja.

Takođe, pomenuti multilateralni sporazum sa EZ zahtijeva da u vrlo kratkom roku Crna Gora primijeni sve evropske propise koji se odnose na vazduhoplovnju sigurnost i bezbjednost.

Ovakva pozicija i status Agencije potvrđeni su i u konstatacijama i zaključcima projekta koji je finansirala **Evropska Unija - „Tehnička pomoć sektoru saobraćaja u Crnoj Gori” (Technical assistance to transport sector, Montenegro, Europeaid-127318/C/CER/ME)**.

U rezimeu Finalnog izvještaja projekta, objavljenog u decembru 2011. godine nalazi se i dio koji se odnosi na Agenciju za civilno vazduhoplovstvo:

„ ACV je doživjela značajnu porast u kompetenciji i kvalitetu rada i potrebno je da sačuva svoju poziciju nezavisnosti u svojim aktivnostima i finansiranju, kao i da bude odgovorna za svoj rad isključivo Vladi. To je potrebno kako bi zadržala trenutno kompetentno osoblje, tj da očuva kompetenciju same Agencije. U suprotnom, Agencija bi imala nedostatak profesionalnog kadra koji bi doveo do smanjenja kompetencije i njene pravne misije te se tako ugrozila sigurnost i bezbjednost vazdušnog saobraćaja u Crnoj Gori. Takođe, mora se uspostaviti transparentna finansijska održivost Agencije koja je u skladu sa preporukama ICAO i EU”.

Na rad i poslovanje Agencije, osim zakona o vazdušnom saobraćaju i drugih domaćih propisa, primjenjuju se i ratifikovane međunarodne konvencije, ratifikovani međunarodni ugovori, međunarodni vazduhoplovni propisi, standardi i preporuke međunarodnih organizacija (ICAO, ECAC, EASA, EUROCONTROL, JAA, Evropske Komisije).

U skladu sa međunarodnim standardima i zakonskim rješenjima omogućeno je stabilno i održivo finansiranje Agencije. Imajući u vidu značaj Agencije za implementaciju sistema sigurnosti i bezbjednosti u vazдушnom saobraćaju i potrebe održavanja njene stabilnosti, kao i jedinstvenu specifičnost u načinu finansiranja, država je posebnim zakonom izuzela Agenciju iz sistema ograničavanja zarada.

U Izvještaju sa misije Crne Gore (6 – 7. decembra 2016. godine) koji je urađen u okviru projekta „EASA program o civilnom vazduhoplovstvu EASA – IPA 3“, koji finansira Evropska unija, a sprovodi Evropska agencija za sigurnost vazdušnog saobraćaja – EASA, tretirano je i finansiranje Agencije za civilno vazduhoplovstvo. U pomenutom izvještaju konstatovano je sljedeće:

„Trenutna šema finansiranja obezbjeđuje adekvatno pokrivanje potreba poslovanja Agencije (plate, ulaganje u potrebnu opremu, operativni troškovi), čime se omogućava da Agencija vrši svoje poslove uz stabilne finansijske resurse.

Veoma je važno napomenuti da je Vlada oslobodila Agenciju za civilno vazduhoplovstvo restriktivnih mjera u pogledu ograničenja zarada. Takva politika je do sada omogućila uspješno funkcionisanje Agencije, zapošljavanje i zadržavanje stručnog osoblja i doprinijela jačanju vazduhoplovne sigurnosti u Crnoj Gori, i takav trend bi trebalo nastaviti u budućnosti.“

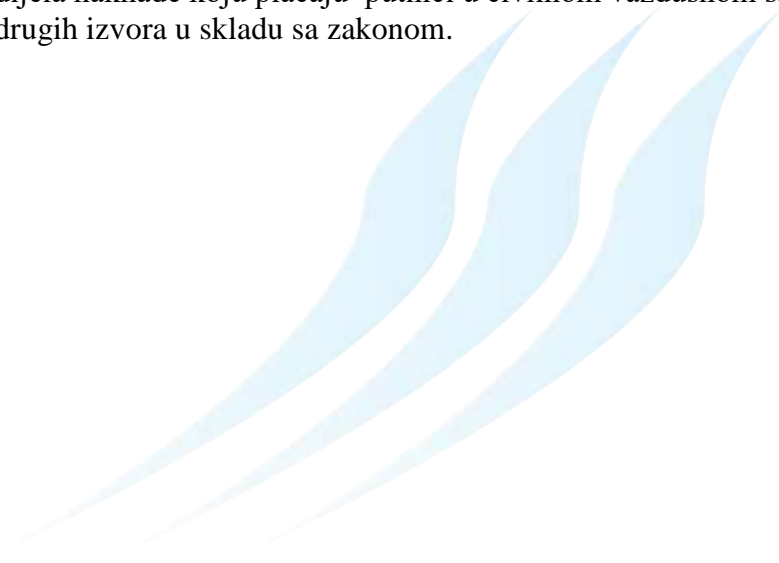
Pozicioniranost Agencije potvrđena je i iz Ujedinjenih nacija i Evropske komisije krajem 2018. godine.

Tako je iz Biroa za vazдушnu plovību **ICAO u Montrealu** potvrđeno da je crnogorsko civilno vazduhoplovstvo dobro uređeno kroz postojeći zakonodavni okvir, da je od suštinskog značaja da se zadrži postojeći regulatorni okvir u odnosu na Agenciju i da nezavisna i autonomna Agencija za civilno vazduhoplovstvo u velikoj mjeri doprinosi povećanju sigurnosti vazdušnog saobraćaja. Istovremeno podsjećaju da je „Vlada dužna da nastavi sa politikom podrške Agenciji kroz stvaranje uslova za statusno-pravnu nezavisnost, stabilne uslove finansiranja adekvatnih zarada zaposlenih koje omogućavaju obezbjeđivanje kvalifikovanog i kompetentnog osoblja, stalne obuke i jačanje kompetencija.“

Direktor Direktorata za mobilnost i transport **Evropske komisije** je istakao značajan napredak koji je ostvarila crnogorska Agencija za civilno vazduhoplovstvo u oblasti regulatornog i sigurnosnog nadzora, čime je uspostavljena čvrsta reputacija za Agenciju u Evropi i šire, napominjući da je važno da Agencija bude u stanju da djeluje u cjelosti i nezavisno u okviru garancija propisanih važećom legislativom.

1.1. Normativni okvir finansiranja Agencije

Način finansiranja Agencije je propisan članom 13 stav 1 Zakona o vazdušnom saobraćaju („Službeni list CG, broj 30/12 i 30/17), kojim je propisano da se sredstva za obavljanje djelatnosti i razvoj Agencije obezbjeđuju iz:

- 1) naknada za izdavanje licenci, sertifikata, uvjerenja, potvrda, dozvola i godišnjih naknada, u skladu sa ovim zakonom
 - 2) dijela rutne i terminalne naknade iz člana 112 stav 5 ovog zakona;
 - 3) dijela naknade koju plaćaju vazdušni prevoznici po toni prevezenog tereta u civilnom vazdušnom saobraćaju;
 - 4) dijela naknade koju plaćaju putnici u civilnom vazdušnom saobraćaju u odlasku;
 - 5) drugih izvora u skladu sa zakonom.
-

1.2. Finansijski pokazatelji poslovanja

Bilans uspjeha u periodu od 01.01. do 31.12.2019. godine

U toku 2019. godine, Agencija je ostvarila ukupan prihod u iznosu od 4.062.299 eura, dok su ukupni rashodi iznosili 3.873.627 eura, što znači da je u poslovnoj 2019. godini, Agencija ostvarila višak prihoda nad rashodima u iznosu od 188.672 eura.

Tabela 1: Bilans uspjeha - BU 2019

red. Br.	Pozicija	Tekuća godina	Prethodna godina
1	Prihod	4.057.718	4.053.430
2	Poslovni prihodi	4.031.640	4.034.024
3	Ostali poslovni dobici	26.078	19.406
4			
5	Troškovi materijala	-54.330	-37.963
6	Troškovi zaposlenih	-2.345.656	-2.279.344
7	Amortizacija	-118.001	-130.693
8	Umanjenje vrijednosti nekretnina, postr i op		
9	Ostali poslovni rashodi	-1.351.184	-1.349.461
	Profit od poslovnih aktivnosti	188.547	255.969
10	Neto finansijski prihod	4.581	3.822
11	Ostali rashodi	-4.456	-3.015
12	Porez na dobitak		
13	Neto dobitak/gubitak od diskontinuiranog poslov.		
	Neto profit za obračunski period	188.672	256.776
	Pripada:		
	Vlasnicima kapitala pravnog lica		
	Manjinski interes		

Prihodi Agencije za 2019. godinu

Ukupni prihodi Agencije za civilno vazduhoplovstvo u 2019. godini iznosili su 4.062.299 eura. Na osnovu podataka prikazanih u **tabeli 1** (bilans uspjeha) može se zaključiti da su ukupni prihodi u 2019. godini za 4,9 % manji od planiranih. U strukturi ukupnih prihoda najznačajniju stavku čine prihodi od rutnih naknada ili oko 92%, zatim slijede prihodi od terminalnih naknada sa oko 7%, ostali prihodi iz drugih izvora u skladu sa Zakonom (naknade za plovidbenost i pregled vazduhoplova, naknade za AOC i naknade za izdavanje dozvola) čine oko 0,7%, dok prihodi od kamata i drugi prihodi čine oko 0,3% ukupnih prihoda.

Strukturi prihoda po najznačajnijim stavkama prikazana je u **tabeli 2**.

Tabela 2: Ostvareni prihodi u toku 2019. godine

Vrste prihoda	Iznos (€)	%
Prihodi od rutnih naknada ¹	3.751.611	92,35
Prihodi od terminalnih naknada ²	270.077	6,65
Prihodi od naknada za izdavanje dozvola, licen, uvjer. pilot	9.408	0,23
Prihodi iz predhodnih izvještajnih ³	20.674	0,51
Ostali prihodi	5.948	0,15
Prihodi od kamata	4.581	0,11
Ukupno	4.062.299	100.0

Grafika 1: Prikaz strukture prihoda ostvarenih u 2019. godini

¹ **Prihodi od rutnih naknada** – (u članu 112 stav 5 Zakona o vazdušnom saobraćaju) utvrđuju se prema troškovnim bazama u zajedničkoj naplatnoj zoni „Srbija-Crna Gora-KFOR“ (nekada naplatna zona Beograd) pri čemu su civilne vazduhoplovne vlasti, kao i provajderi SMATSA i Hungaro Control, u izradi troškovne baze dužni da se striktno pridržavaju Načela za utvrđivanje jedinične cijene za rutne naknade koje je propisao EUROCONTROL-Brisel i koje su države prihvatile članstvom.

Načela se u cjelini odnose na en-route objekte, opremu i vazduhoplovne usluge za koje je svaka država odgovorna na osnovu ICAO Sporazuma o regionalnoj vazdušnoj navigaciji i pridruženog Plana regionalne vazdušne plovidbe.

Prilikom planiranja finansijskih izvještaja mora se voditi računa o principima EUROCONTROL-a koji se odnose na samostalnost i nezavisnost u finansiranju. Ukoliko bi se odstupilo od tih principa, moglo bi doći do ugrožavanja ovog izvora sredstava, jer se ona ne mogu koristiti u bilo koje druge svrhe, osim za unapređenje i bezbjednost funkcionisanja vazdušnog saobraćaja

Finansijski izvještaji Agencije dostavljaju se i Centralnom birou za naplatu rutnih naknada EUROCONTROL-a (odnosno Međunarodnim udruženjima avio prevoznika-IATA i Međunarodnoj asocijaciji avio-prevoznika-IACA). Finansijsko planiranje se obavlja, u skladu sa prihvaćenim principima zajedničkog sistema naplate rutnih naknada za period od narednih 5 (pet) godina, pri čemu se na multilateralnim pregovorima u Briselu, sa predstavnicima EUROCONTROLLA, IATA i Evropske komisije (održavaju se dva puta godišnje – juna i novembra mjeseca na sjednici Proširenog komiteta EUROCONTROL), razmatraju i prihvataju planirani troškovi koji se odnose na rutne usluge za narednu godinu svake zemlje članice pojedinačno.

Kontrolisani vazdušni prostor naplatne zone Srbije-Crne Gore-KFOR-a okvirno čini 1% svih naplatnih zona država članica EUROCONTROL-a. Do jedinične cijene za rutne naknade na osnovu koje se naplaćuju usluge, dolazi se sabiranjem troškovnih baza zajedničke naplate zone Srbije- Crne Gore -KFOR-a u skladu sa metodom pune naknade troškova (full-cost recovery, prema tački 1.3.1 Načela za utvrđivanje jedinične cijene za rutne naknade). Za potrebe utvrđivanja konačne jedinične cijene na ovako sabrane troškovne baze dodaju se EUROCONTROL troškovi, utvrđeni u skladu sa istim pravilima.

Tako utvrđena baza troškova predmet je razmatranja na Proširenom odboru za rutne naknade (Enlarge committee) koji nakon konsultacije sa korisnicima usluga prihvata ili zahtijeva korekciju troškovne baze. Konsultacije se obavljaju dvije sedmice prije navedenih rokova, a korisnici usluga bi podatke morali dobiti 10 dana prije konsultacije.

Nakon što utvrđenu cijenu prihvati Prošireni odbor za rutne naknade, konačnu odluku donose Privremeni Savjet i Stalna komisija EUROCONTROL-a. Ove odluke se donose krajem decembra svake godine za narednu godinu, a radi operativnosti sredstava početkom godine potpisuje se Protokol o instrukcijama za raspodjelu rutnih naknada između učesnika u zajedničkoj naplatnoj zoni Srbije-CrneGore-KFOR.

Države članice, odnosno korisnici ovih sredstava dužni su da EUROCONTROL-u plaćaju godišnje kontribucije.

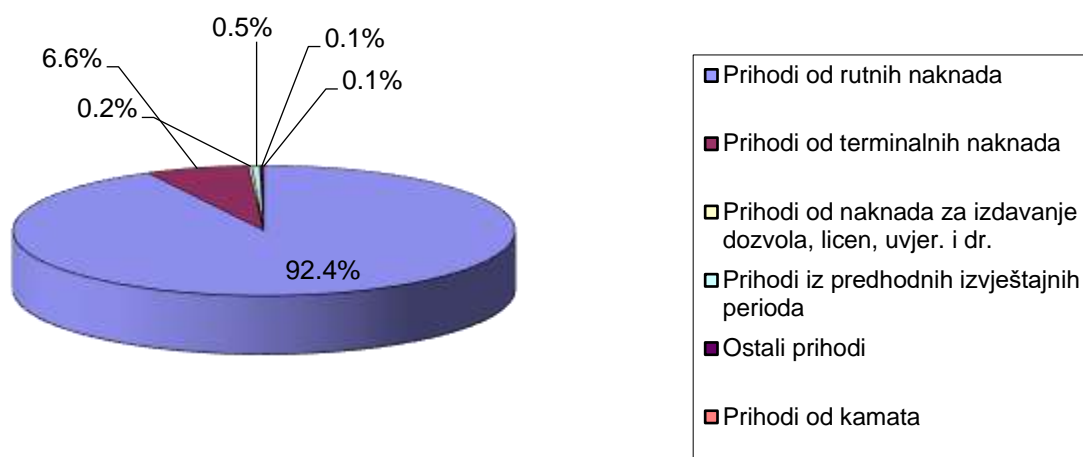
Prihod od rutnih nakanada od EUROCONTROL-a za 2019. godinu ostvaren je u iznosu od 3.751.611 eura.

² **Prihod od terminalnih naknada** - Zakonom je propisano da ove naknade plaćaju korisnici usluga u vazdušnoj plovidbi i njihov iznos se utvrđuje u skladu sa članom 9 Odluke o načinu obračuna terminalne naknade za korišćenje usluga u vazdušnoj plovidbi („Službeni list CG“ broj 53/19) i Sporazumu o regulisanju međusobnih prava i obaveza po osnovu učešća u raspodjeli prihoda od terminalnih naknada. Navedenim odlukom je propisano da visina ove naknada za vazduhoplove koji polijeću ili slijeću na Aerodrom Podgorica (LYPG) i Aerodrom Tivat (LYTV), kao prihod Agencije za civilno vazduhoplovstvo, naplaćuje Kontrola letenja Srbije i Crne Gore SMATSA doo Beograd, od operatora vazduhoplova udjelom od 10% od iznosa naplaćenih terminalnih naknada.

Prihod od terminalnih naknada u 2019. godini ostvaren je u iznosu od 270.077 eura.

³ Prihodi iz predhodnih izvještajnih perioda uglavnom se odnose na naplaćene prihode po osnovu rutnih naknada iz predhodnih godina u iznosu od 19.724,14 eura

Prikaz strukture prihoda ostvarenih u 2019. godini

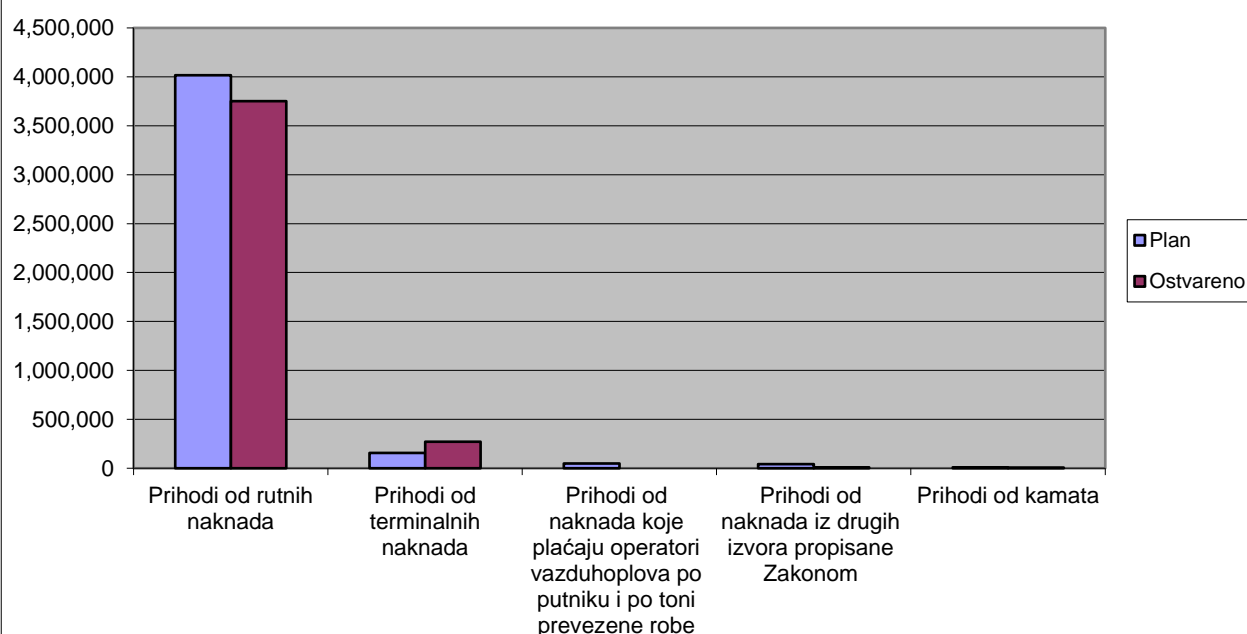

U tabelarnom prikazu dati su ključni pokazatelji poslovanja i njihovo poređenje sa planom:

Tabela 3: Odnos ostvarenih i planiranih prihoda u toku 2019. godine

Vrste prihoda	Plan	Ostvareno	Index
Prihodi od rutnih naknada	4.016.000	3.751.611	93
Prihodi od terminalnih naknada	156.600	270.077	172
Prihodi od naknada koje plaćaju operatori vazduhoplova po putniku i po toni prevezene robe	47.500	-	-
Prihodi od naknada iz drugih izvora propisane Zakonom (pregled vazduhoplova, plovidbenost, izdavanje dozvola)	42.000	9.408	22
Prihodi od kamata	10.000	4.581	46

Prikaz ostvarenih prihoda i njihovo poređenje sa planom

Upoređujući ukupno ostvarene prihode sa planiranim po pojedinim stavkama može se zaključiti da je ostvareni prihod od rutnih naknada za 7% manji od planiranog za 2019. godinu, prihodi od terminalnih naknada za 72% veći od planiranih, dok su prihodi od naknada iz drugih izvora propisanih Zakonom (pregled vazduhoplova, plovibenost, izdavanje dozvola) za 78 % manji od planiranih, zatim prihodi od kamata koji su za 54% manji od planiranih. Na osnovu predhodno pomenutog proizilazi:

Prihod od rutnih naknada za 2019. godinu doznačen od Eurocontrol-a u iznosu od 3.751.611 eura čini 92% ukupnih prihoda ili 93% ostvarenih u odnosu na planirane. Ovakav procenat naplate ovih prihoda može se smatrati zadovoljavajućim imajući u vidu činjenicu da će se jedan dio ovih prihoda naplatiti u narednoj godini. Treba imati u vidu da se naplata ovih prihoda ostvaruje posebnom dinamikom. Njihova naplata je posebno usporena u prvoj polovini godine, naročito u prva tri mjeseca. Isto, tako procenat naplate zavisi i od obima ostvarenog saobraćaja kao i od uspješnosti naplate koja ponekad zavisi i od solventnosti avio prevoznika.

Prihod od terminalnih naknada u 2019. godini je ostvaren u iznosu od 270.077 eura ili oko 7 % ukupnih prihoda i veći su za 72% od planiranih. Ostvareni prihod od terminalnih naknada odnosi se na 2019. godinu (uključujući i naplaćene prihode iz ranijih godina) i naplaćen je na osnovu zaključenog sporazuma i aneksa sporazuma između Agencije i SMATSA-e doo za 2019. godinu. Takođe, evidentno je da će se jedan dio terminalnih naknada koje je SMATSA doo realizovala u 2019. godini, naplatiti u 2020. godini na osnovu potpisanih odgovarajućih akata između Agencije za civilno vazduhoplovstvo i SMATSA-e doo Beograd.

Prihod po osnovu dijela naknada koju plaćaju operatori vazduhoplova po toni prevezene robe u civilnom vazdušnom saobraćaj i **prihod po osnovu** dijela naknada koju plaćaju putnici u civilnom vazdušnom saobraćaju u odlasku nijesu ostvareni u toku 2019. godine zbog nepostojanja normativnih akata koji regulišu ove prihode⁴.

Dakle, Agencija je pravni subjekat koji se dominantno finansira iz međunarodnih izvora. Dugoročno gledajući moraju se stvoriti uslovi da se u strukturi prihoda povećava učešće ostalih zakonom predviđenih prihoda u odnosu na prihode od rutnih naknada.

⁴ Ministarstvo saobraćaja i pomorstva je donijelo Pravilnik o visini naknada za izdavanje operativne licence, sertifikata, odobrenja i dozvola u vazdušnom saobraćaju („Službeni list CG“, broj 01/20). kojim se propisuje visina naknada za utvrđivanje ispunjavanja uslova za izdavanje operativne licence, sertifikata, dozvola, odobrenja, uvjerenja i drugih isprava i sprovođenja godišnjeg kontinuiranog nadzora, odnosno provjere kontinuirane ispunjenosti uslova na osnovu kojih je izdat sertifikat, dozvola, odobrenje, uvjerenje i druge isprave u vazdušnom saobraćaju, koje su prihod Agencije saglasno odredbama Zakona o vazdušnom saobraćaju.

Takođe, Agencija je dostavila Ministarstvu saobraćaja i pomorstva stručne osnove za izradu Pravilnika o visini i načinu naplate putničke i robne naknade u vazdušnom saobraćaju, koju plaćaju vazdušni prevoznici po toni prevezenog tereta u civilnom vazdušnom saobraćaju i naknada koju plaćaju putnici u civilnom vazdušnom saobraćaju u odlasku, koje su prihod Agencije, u skladu sa odredbom člana 13 stav 1 tač. 3 i 4 Zakona o vazdušnom saobraćaju („Službeni list CG“, br. 30/12 i 30/17).

U postupku vršenja revizije godišnjeg Finansijskog izvještaja za 2017. godinu u Agenciji za civilno vazduhoplovstvo, Državna revizorska institucija Crne Gore (DRI) je ukazala na potrebu donošenja ovih podzakonskih akata i stim u vezi u svom Izvještaju dala je *preporuku* Ministarstvu saobraćaja i pomorstva da postupi u skladu sa članom 112 Zakona o vazdušnom saobraćaju i donese sva podzakonska akta kojim bi bliže propisala postupak naplate naknada koju plaćaju vazdušni prevoznici po toni prevezenog tereta u civilnom vazdušnom saobraćaju i naknada koju plaćaju putnici u civilnom vazdušnom saobraćaju.

Treba napomenuti da su gotovo sve zemlje u regionu propisale i realizovale ovaj način finansiranja vazduhoplovnih vlasti.

Rashodi Agencije za 2019. godinu

Ukupni rashodi Agencije u izvještajnom periodu, iznosili su 3.873.627 eura. Na osnovu sumirano prikazanih podataka u **tabeli 1** (bilans uspjeha) može se zaključiti da su ukupni rashodi za 18 % manji u odnosu na planirane u iznosu od 4.272.100 eura za 2019. godinu. U strukturi rashoda najveće učešće imaju bruto troškovi zaposlenih (bruto zarade i ostala lična primanja zaposlenih sa svim troškovima vezanih za poreze i doprinose na teret poslodavca, ugovori o pružanju usluga, naknade članovima Savjeta, službena putovanja zajedno sa troškom prevoza) u iznosu od 2.345.656 eura ili 57% ukupnih rashoda.

Po strukturi rashoda sledeću najvišu bilansnu stavku čine **ostali troškovi** poslovanja u iznosu od 1.351.184 eura ili 35% ukupnih rashoda. U tim troškovima najveće učešće ostvaruju troškovi za kontribucije Eurocontrol-a u iznosu od 364.284 eura ili 24% ostalih troškova i troškovi namijenjeni za traganje i spašavanje u iznosu od 638.000 eura ili 47% ostalih troškova, trošak materijala u iznosu od 54.330 eura čini 1% ukupnih rashoda dok trošak amortizacije u iznosu od 118.001 eura čini 3% ukupnih rashoda za 2019. godinu.

Struktura rashoda po najznačajnijim stavkama prikazana je u **tabeli 4**.

Tabela 4: Ostvareni rashodi u toku 2018. godine

Vrste rashoda	Ostvareno	%
bruto zarade zaposlenih i ostala lična primanja ⁵	2.211.095	57,08
bruto naknade članovima Savjeta	89.151	2,30
bruto naknade za ugovore o pružanju usluga	45.410	1,17
troškovi službenih putovanja ⁶ (dnevnice, prevoz, smještaj)	144.877	3,74
troškovi za članarine međ.org ⁷	364.284	9,40
troškovi za materijal i usluge i istali poslovni rashodi ⁸	203.679	5,26
troškovi traganja i spašavanja (SAR) ⁹	638.000	16,47
troškovi jednokratnih pomoci i donacija ¹⁰	59.130	1,53
Amortizacija	118.001	3,05
Ukupno	3.873.627	100,0

⁵ Bruto zarade zaposlenih i ostala lična primanja (doprinosi iz i na zarade) ostvarene su u iznosu od 2.211.095 eura ili 57% ukupnih rashoda Agencije ili oko 4% više nego što je planirano za 2019. godinu.

⁶ Troškovi službenih putovanja obuhvataju troškove službenih putovanja u zemlji i inostranstvu (prevoz, dnevnice i smještaj), ostvareni su u iznosu od 144.877 eura ili oko 4% ukupnih rashoda i manji su za 40% od planiranih za 2019. godinu u iznosu od 242.700 eura. Rezultat su velikog broja obavezujućih aktivnosti zaposlenih u međunarodnim vazduhoplovnim stručnim asocijacijama i organizacijama kao i prisustvovanjem stručnim seminarima i specijalističkim obukama. Navedeni troškovi su i rezultat jednog broja neplaniranih aktivnosti u 2019. godini u cilju što boljih priprema za izuzetno značajne posjete međunarodnim vazduhoplovnim organizacijama (14. Konferencija o vazdušnoj plovidbi, održana u sjedištu ICAO-a u Montreal /Kanada u septembru 2019. godine).

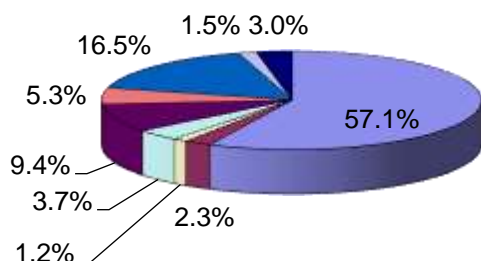
⁷ Troškovi za članarine međ.org. obuhvataju troškove članstva Agencije za civilno vazduhoplovstvo u međunarodnim institucijama to je prije svega trošak -kontribucije Eurocontrol-u Brisel, ostvaren u iznosu od 364.284 eura ili oko 9% ukupnih rashoda , što je za 10% manje nego što je planirano za 2019. godinu.

⁸ Troškovi za materijal i usluge i ostali poslovni rashodi obuhvataju troškove kancelarijskog materijala, reklamnog materijala, sitnog inventara, troškove goriva, električne energije i vode, troškove održavanja osnovnih sredstava, troškove reprezentacije, premije osiguranja zaposlenih, proviziju platnog prometa, troškove telefonskih i poštanskih i drugih transportnih usluga, neproizvodne usluge i ostale troškove, odnosno ostala poslovna terećenja. Za navedene potrebe ostvaren je trošak u iznosu od 203.679 eura, što je za 56% manje u odnosu na planirane u iznosu od 468.000 eura. U strukturi ovih rashoda značajne uštede ostvarene su kod troškova materijala i to goriva, električne energije, vode i dr. planiranih sa 32.500 eura, a ostvarenih sa 27.916 eura ili 14% manje od planiranog, kancelarijskog materijala i ostalog potrošnog materijala planiranog sa 48.000 eura, a ostvarenih sa 33.957 eura ili 29% manje od plana, PTT usluga planiranih sa 51.000 eura, a ostvarenih sa 40.453 eura ili 21% manje od plana. Troškovi održavanja osnovnih sredstava su planirani sa 37.500 eura, a ostvareni sa 29.844 eura ili 20% manje u odnosu na planirane, trošak reprezentacije planiran sa 36.000 eura, a ostvaren sa 32.015 eura ili 11% manje od planiranog, dok su troškovi platnog prometa u zemlji i inostranstvu planirani sa 19.000 eura, a ostvareni sa 16.779 eura i manji su za 12% od plana, troškovi osiguranja planirani u iznosu od 30.000 eura, a ostvareni sa 16.896 eura, manji su za 44% od planiranih zatim usluge odnosa s javnošću planirane u iznosu od 35.000 eura, a ostvarene u iznosu od 31.463 eura ili 10% manje od plana, trošak obuke i edukacije zaposlenih planiran u iznosu od 50.000 eura, ostvaren u iznosu od 20.579 eura ili 58% manji od planiranog i ostali troškovi.

⁹ Troškovi za traganje i spašavanje (SAR) ostvareni su u iznosu od 638.000 eura ili 16% ukupnih rashoda, manji su za 4% u odnosu na planirane troškove SAR-a u iznosu od 665.408 eura za 2019. godinu i uklapaju se u potpunosti u planiranu troškovnu bazu za ove namjene za 2019. godinu koja je usvojena na organima Eurocontrol-a.

¹⁰ Troškovi jednokratnih pomoći i donacija ostvareni su u iznosu od 59.130 eura, manji su za 13% od planiranih za 2019.godinu, uz činjenicu da je povodom 10 godina rada Agencije dodijeljena značajna donacija u iznosu od 10.000 eura Fondaciji Budi human iz Podgorice.

Prikaz strukture rashoda ostvarenih u 2019. godini

- bruto zarade zaposlenih i ostala lična primanja
- bruto naknade članovima Savjeta
- bruto naknade za ugovore o pružanju usluga
- troškovi službenih putovanja (dnevnice, prevoz, smještaj)
- troškovi za članarine međ.org
- troškovi za materijal i usluge i ostali poslovni rashodi
- troškovi traganja i spašavanja (SAR)
- troškovi jednokratnih pomoći i donacija
- Amortizacija

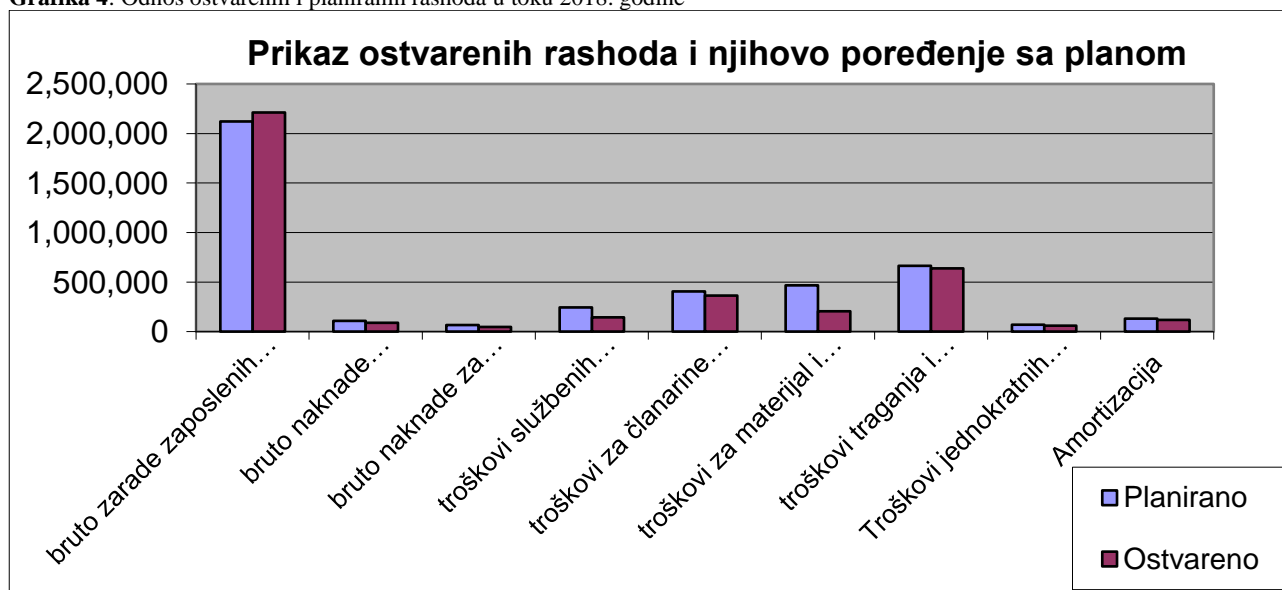
Grafika 2: Prikaz strukture rashoda ostvarenih u 2018. godini

U tabelarnom prikazu dati su ključni pokazatelji poslovanja i njihovo poređenje sa planom:

Tabela 5: Odnos ostvarenih i planiranih rashoda u toku 2019. godine

Vrste rashoda	plan	ostvareno	index
bruto zarade zaposlenih i ostala lična primanja	2.121.492	2.211.095	104
bruto naknade članovima Savjeta	107.500	89.151	83
bruto naknade za ugovore o pružanju usluga	65.000	45.410	70
troškovi službenih putovanja (dnevnice, prevoz, smještaj)	242.700	144.877	60
troškovi za članarine međ.org	404.000	364.284	90
troškovi za materijal i usluge i ostali poslovni rashodi	468.000	203.679	44
troškovi traganja i spašavanja (SAR)	665.408	638.000	96
Troškovi jednokratnih pomoći i donacija	68.000	59.130	87
Amortizacija	130.000	118.001	91

Grafika 4: Odnos ostvarenih i planiranih rashoda u toku 2018. godine

Analizom ostvarenih rashoda u odnosu na planirane, evidentno je da je gotovo u svim najvažnijim stavkama, došlo do manjeg ostvarenja rashoda, nego što je to planirano. To pokazuje da je poslovna politika Agencije vodila računa o racionalizaciji svih troškova, sa jasnim trendom domaćinskog upravljanja sredstvima.

Realizacija Plana investicija za 2019. godinu

Na osnovu Odluke Savjeta Agencije za civilno vazduhoplovstvo broj 01/1-2563/1-18 od 27.11.2018. godine, utvrđen je Finansijski plan za 2019. godinu, a njegov sastavni dio čini i Plan nerealizovanih investicija za 2018. godinu.

Planom investicija za 2019. godinu su obuhvaćene devet investicija ukupne vrijednosti 672.000,00 eura od čega su realizovane četiri investicija ukupne vrijednosti 65.168,10 eura.

Realizovane su i investicije za nabavku računarske opreme i to: nabavka računarske opreme i periferne računarske opreme sa firmom MONTEX-ELEKTRONIKA DOO Podgorica u iznosu od 19.898,45 eura po Ugovoru broj: 08/1-2665/12-19 od 30.12.2019. godine, nabavka serverske računarske opreme sa firmom ČIKOM DOO Podgorica u iznosu od 21.979,65 eura po Ugovoru broj: 08/1-2598/12-18 od 16.01.2019. godine.

U strukturi realizovanih investicija je i planirani izdatak za nabavku službenog vozila sa firmom ROKŠPED DOO, Podgorica u iznosu od 23.290,00 eura po Ugovoru broj: 08/1-1589/11-19 od 02.09.2019. godine.

Tabelarni pregled realizovanih investicija u 2019 godini

Rb	Naziv Investicije	Vrijednost investicije	
		Procijenjena vrijednost	Realizovana vrijednost
2.	Nabavka računarske opreme i periferne rač. opreme	20.000,00	19.898,45
3.	Nabavka serverske računarske opreme	22.000,00	21.979,65
4.	Nabavka službenog vozila	25.000,00	23.290,00
	Ukupno	67.000,00	65.168,10

Ostale planirane investicije za 2019. godinu nijesu realizovane, jer se procijenilo da njihovu realizaciju treba odložiti za naredni period i one zato predstavljaju dio plan investicija za 2020. godinu, prije svega očekuje se i donošenje podzakonskih akata kojima bi se implementirali zakonom utvrđeni prihodi Agencije, kao i da treba napraviti novu procjenu za pojedine vrste investicija.

Bilans stanja na dan 31.12.2019. godine

Tabela 6: Bilans stanja – BS 2019

red. Br.	Pozicija	Tekuća godina	Prethodna godina
	AKTIVA		
	Stalna imovina	1.138.856	1.192.438
1	Neuplaćeni upisani kapital		
2	Nematerijalna imovina		94
3	Nekretnine, postrojenja i oprema	1.138.856	1.192.344
4	Stalna imovina namijenjena prodaji		
5	Dugoročna potraživanja		
6	Dugoročni finansijski plasmani		
7	Odloženi porezi		
	Obrtna imovina	5.381.297	5.145.988
8	Zalihe	180	
9	Potraživanja od kupaca	827.975	821.496
10	Kratkoročni finansijski plasmani	2.800.365	2.800.000
11	Gotovina i gotovinski ekvivalenti	1.067.645	969.252
12	Unaprijed plaćeni troškovi	116.202	108.899
13	Obračunati nenaplaćeni prihodi	568.930	446.341
14	Ostala obrtna imovina		
	Ukupna aktiva	6.520.153	6.338.426
	PASIVA		
	Kapital i reserve	6.372.656	6.183.983
15	Državni kapital	3.349.692	3.349.692
16	Emisiona premija		
17	Revalorizaciona rezerva		
18	Ostale reserve		
19	Neraspoređeni dobitak	3.022.964	2.834.291
20	Manjinski interes		
	Dugoročne obaveze		
21	Dugoročne obaveze		
22	Odloženi porezi		
23	Dugoročna rezervisanja		
24	Ostale dugoročne obaveze		
25	Odloženi prihodi		
	Kratkoročne obaveze	147.497	154.443
26	Kratkoročne obaveze iz poslovanja	147.497	152.084
27	Kratkočne finansijske obaveze		
28	Tekući dio dugoročnih kredita		
29	Obaveze za poreze		2.359
30	Obaveze za dividend		
31	Kratkoročna rezervisanja		
32	Obračunate obaveze		
	Ukupna pasiva	6.520.153	6.338.426

Vrijednost **ukupne aktive**, na bazi bilansa stanja na dan 31.12.2019. godine iznosila je 6.520.153 eura, a sastoji se od:

- materijalne i nematerijalne imovine u iznosu od 1.138.856 eura ili 18 % ukupne aktive;
- obrtna imovina u vrijednosti od 5.381.297 eura ili 83 % ukupne aktive i odnosi se na novčana sredstva u iznosu od 3.868.010 eura ili 72 % obrtne imovine Agencije od navedenog iznosa

novčanih sredstva u iznosu od 2.800.365 eura, čine sredstva oročena kod više poslovnih banaka.

Takođe, iskazana su potraživanja u iznosu od 827.975 eura, rezultat su fakturisanih, a nenaplaćenih terminalnih naknada, zatim razgraničena potraživanja po osnovu rutnih naknada u iznosu od 568.930 eura za 2019. godinu, druga potraživanja.

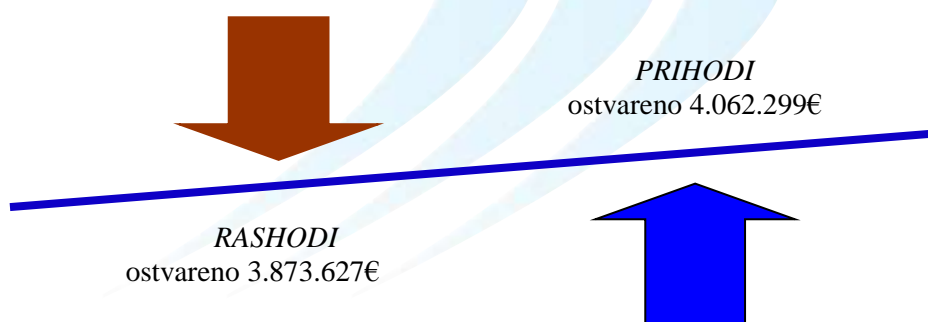
Vrijednost **ukupne pasive na dan 31.12.2019. godine** iznosila je 6.520.153 eura. Kapital Agencije je 6.372.656 eura ili 98% ukupne pasive i obuhvata:

- državni kapital u iznosu od 3.349.692 eura;
- neraspoređeni dobitak u iznosu od 3.022.964 eura.

Ukupne obaveze Agencije za 2019. godinu, prema dobavljačima iznose 147.497 eura i čine ih prevashodno kratkoročne obaveze iz poslovanja prema dobavljačima za račune iz decembra 2019. godine, koji su plaćeni u januaru 2020. godine.

* * *

Ukupno posmatrano Agencija za civilno vazduhoplovstvo u poslovnoj 2019. godini ostvarila je ukupan prihod u iznosu od 4.062.299 eura, dok su ukupni rashodi iznosili 3.873.627 eura, što znači da je **ostvarena pozitivna razlika u iznosu od 188.672 eura.**

Agencija je ostvarila uštedu jer su rashodi za 18% manji od planiranih, ulažući značajan napor da ne dođe do njihovog prekoračenja, da troškovi budu što manji, što je na kraju dalo i vidljive pozitivne rezultate. Ostvareni višak prihoda nad rashodima u iznosu od 188.672 eura ukazuje s jedne strane da je protekla godina u finansijskom smislu, zahvaljujući domaćinski vođenoj poslovnoj politici, uspješno završena, a s druge strane da je neophodno formiranje rezervnih sredstava, koje se mogu koristiti za osiguranje prije svega normalnog i nesmetanog rada Agencije, normalno poslovanje u nepredviđenim i iznenadnim situacijama, a zatim i za održavanje kontinuiranog nivoa sigurnosti i bezbjednosti vazdušnog saobraćaja.¹¹ S tim u vezi Savjet Agencije je donio odluku, kojom se ostvareni višak prihoda nad rashodima u iznosu od 188.672 eura prenosi u narednu finansijsku godinu.

Prilikom donošenja ovakve odluke prvenstveno se imalo u vidu da se sredstva dobijena od rutnih naknada ne mogu koristiti za bilo koju drugu svrhu, osim za osiguranje najvišeg nivoa sigurnosti u vazduhoplovstvu (Načela za uspostavljanje troškovne baze za rutne naknade i za obračunavanje jediinice rutne naknade – En Route Unit Rate). Po pravilima i standardima Eurocontrol-a prihodi od

¹¹ Pandemija izazvana virusom COVID-19 dovela je do katastrofalnih posljedica u vazdušnom saobraćaju. Bilježi se drastičan pad vazdušnog saobraćaja u Evropi i svijetu dok su očekivanja i prognoze u vezi sa normalizacijom vazdušnog saobraćaja vrlo neizvjesna. Finansijski gubici u avio-industriji su ogromni i očekuje se dug period finansijskog oporavka. To je dodatno važan razlog za formiranje rezervnih sredstava, jer se Agencija dominantno finansira iz rutnih naknada EUROCONTROL-a.

rutnih naknada ne smiju se koristiti za finansiranje komercijalnih aktivnosti pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi niti za finansiranje državnog budžeta.

Isto tako, njihova naplata kao osnovnih prihoda Agencije je posebno usporena u prvoj polovini godine, naročito u I kvartalu kada su ti prilivi gotovo neznatni (u posljednjih nekoliko godina prosječno iznose oko 100.000 eura ili 4 % od predviđenih).

1.3 Finansijski plan za 2020. godinu

Na osnovu planiranih prihoda i rashoda Agencije za 2020. godinu Vlada je usvojila **Finansijski plan za 2020. godinu** na sjednici od 26. decembra 2019. godine. Finansijskim planom za 2020. godinu predviđen je ukupan prihod u iznosu od 4.329.000 eura i ukupni rashodi u iznosu od 4.329.000 eura. Planirani prihodi Agencije će se ostvariti kroz izvore finansiranja utvrđene članom 13 stav 1 Zakona o vazdušnom saobraćaju ("Službeni list CG", broj 30/12 i 30/17), kojim je propisano da se sredstva za rad Agencije obezbjeđuju iz:

- 1) naknada za izdavanje licenci, sertifikata, uvjerenja, potvrda, dozvola i godišnjih naknada, u skladu sa ovim zakonom
- 2) dijela rutne i terminalne naknade iz člana 112 stav 5 ovog zakona;
- 3) dijela naknade koju plaćaju vazdušni prevoznici po toni prevezenog tereta u civilnom vazdušnom saobraćaju;
- 4) dijela naknade koju plaćaju putnici u civilnom vazdušnom saobraćaju u odlasku;
- 5) drugih izvora u skladu sa zakonom.

dok su planirani rashod utvrđeni na osnovu ostvarenih rashoda u tekućoj godini kao i realno očekivanih rashoda u 2020. godini. Realno očekivani rashodi su po pojedinim stavkama uvećani u odnosu na prethodnu godinu, zbog planiranog broja novih izvršilaca, kao i povećanog obima zakonskih nadležnosti Agencije:

- 1) Bruto zarade zaposlenih;
- 2) Ostala primanja i naknade;
- 3) Službena putovanja;
- 4) Rashodi za energiju
- 5) Rashodi za materijal i usluge;
- 6) Troškovi održavanja osnovnih sredstava;
- 7) Ostali poslovni rashodi;
- 8) Amortizacija;

Međutim, zbog vanrednih okolnosti usled proglašenja pandemije izazvane virusom COVID-19, nezabilježenog pada vazdušnog saobraćaja i zaustavljanja prihoda od rutnih naknada iz kojih se Agencija za civilno vazduhoplovstvo kao vazduhoplovna vlast Crne Gore, dominantno finansira, realizacija usvojenog Finansijskog plana za 2020. godinu će biti značajno izmijenjena, tj značajno će biti smanjeni iznosi prije svega projektovanih prihoda za 2020. godinu. U trenutku usvajanja predloga ovog finansijskog izvještaja, zbog ogromne finansijske krize u avio industriji prihodi Agencije u prvoj polovini 2020. godine iznose samo oko 2,2% od planiranih, što će neminovno usloviti negativan finansijski bilans i potrebu za revizijom, prije svega, prihoda Agencije.

1.4 Revizija finansijskih izvještaja Agencije za 2019. godinu

Članom 13 stav 7 Zakona o vazdušnom saobraćaju („Službeni list CG” brij 30/12 i 30/17) je propisano da svi obračuni prihoda i rashoda Agencije podliježu godišnjoj reviziji od strane nezavisnog ovlašćenog revizora, kojeg imenuje Vlada Crne Gore, u skladu sa zakonom kojim su uređene javne nabavke. Reviziju finansijskih iskaza Agencije za 2019.godinu je izvršila revizorska kuća

"EUROREV" DOO Podgorica, izabrana po postupku propisanom Zakonom o javnim nabavkama. Izbor nezavisnog revizora potvrdila je Vlada zaključkom broj 07-2718 od 28. maja 2020. godine. Revizor je podnio *Izveštaj o izvršenoj reviziji finansijskih iskaza za 2019. godinu*¹² i dao mišljenje u kojem je navedeno da „ **finansijski izvještaji Agencije za civilno vazduhoplovstvo u svim značajnim aspektima prikazuju fer i istinito finansijski polazaj Agencije za civilno vazduhoplovstvo na dan 31.12.2019. godine, njihovu finansijsku uspješnost te novčane tokove za godinu koja je završena na ovaj datum, u skladu sa računovodstvenim propisima važećim u Crnoj Gori** ”

Zaključci:

1. Agencija za civilno vazduhoplovstvo je ostvarila pozitivan finansijski rezultat u 2019. godini u iznosu od 188.672 eura, ostvarivši značajne uštede u rashodima. Na taj način ova sredstva (višak prihoda nad rashodima) će biti upotrijebljena za dalje unapređenje rada Agencije i očuvanje potrebnog nivoa sigurnosti i bezbjednosti vazdušnog saobraćaja u Crnoj Gori. Navedene finansijske rezultate prate i veoma dobri rezultati rada Agencije za civilno vazduhoplovstvo navedeni u Izveštaju o radu, koji su doprinijeli povećanju stepena sigurnosti i bezbjednosti vazdušnog saobraćaja u Crnoj Gori, što je prepoznato od strane Evropske unije i međunarodnih vazduhoplovnih organizacija.
2. Finansijski izvještaj Agencije za civilno vazduhoplovstvo za 2019. godinu prikazuje realno i objektivno finansijsko stanje i rezultate poslovanja i zasnovan je na finansijskim iskazima koji su urađeni u skladu sa računovodstvenim standardima i važećim propisima, što je potvrđeno i u mišljenju nezavisnog revizora.
3. Cjelokupno poslovanje Agencije vrši se u skladu sa zakonom, što je utvrđeno sveobuhvatnom kontrolom poslovanja od strane Državne revizorske institucije, kao i redovnim godišnjim izvještajima nezavisnog revizora imenovanog od strane Vlade i redovnim unutrašnjim revizijama.
4. Imajući u vidu specifičnost i jedinstvenost u finansiranju Agencije, nužno je da svi nadležni organi vode računa o održavanju finansijske stabilnosti Agencije, čime će se omogućiti zadržavanje postojećeg i zapošljavanje novog stručnog kadra iz oblasti vazduhoplovstva, što je od bitnog uticaja na sigurnost i bezbjednost vazdušnog saobraćaja u Crnoj Gori. U tom smislu potpuno su adekvatna, afirmativna i veoma važna postojeća zakonska rješenja o pravnom statusu i finansiranju Agencije, kao i zakonska rješenja kojima se Agencija izuzima iz mjere ograničenja zarada u javnom sektoru. Takođe, sredstva koja se prihoduju iz međunarodnih izvora moraju se koristiti u skladu sa važećim pravilima Eurocontrola.
5. U cilju jačanja finansijske stabilnosti i finansijske nezavisnosti Agencije neophodno je da nadležno ministarstvo usvoji neophodne podzakonske akte o finansiranju Agencije, u skladu sa Zakonom o vazdušnom saobraćaju.
6. Zaustavljanje komercijalnog vazdušnog saobraćaja, ekonomski i finansijski krah avio industrije, nedostatak prihoda i ogromni negativni finansijski efekti koji su izazvani pandemijom virusa COVID-19, pogodili su i Agenciju za civilno vazduhoplovstvo. Dominantan prihod od rutnih naknada koji se centralizovano uplaćuje od Eurocontrol-a, ozbiljno je ugrožen i doveo je do drastičnog smanjenja prihoda Agencije i negativnog finansijskog bilansa u prvoj polovini 2020. godine. U tom smislu pokazuje se opravdanost stvaranja finansijskih rezervi u Agenciji, koji su dovela do situacije da Agencija može normalno poslovati i izvršavati svoje zakonske nadležnosti,. Za oporavak od pogubnih

¹² Izveštaj revizora je sastavni dio Finansijskog izvještaja Agencije za civilno vazduhoplovstvo za 2019.godinu.

finansijskih efekata pandemije će trebati duži period i u skladu sa tim biće neophodno donošenje adekvatnih poslovno-finansijskih mjera.

1. Odluka Savjeta o utvrđivanju predloga Finansijskog izvještaja Agencije za civilno vazduhoplovstvo za 2019. godinu sa Izvještajem nezavisnog revizora o izvršenoj revizije finansijskih iskaza za 2019. godinu.
2. Izvještaj nezavisnog revizora za 2019. godinu.

